ЗМІСТ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ВИКЛАДАЧА З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

ОЛЕКСАНДР СОЛТИК

Національний університет фізичного виховання і спорту України.

Фізичне виховання, як і усі інші навчальні дисципліни, невід'ємно пов'язане з діяльністю викладачів відповідної кваліфікації. До того ж, ефективність її реалізації знаходиться взалежності від рівня їхньої професійної підготовки. Тому, завданням забезпечення якісної підготовки спеціалістів, підвищенню рівня їхньої професійної кваліфікації у вищій школі відводиться вагоме місце.

Одним із напрямків, що сприяють успішному вирішенню зазначених завдань, є глибоке і всебічне вивчення діяльності викладача з фізичного виховання. Разом з тим, багатогранність даної діяльності у поєднанні з різноманітними якостями особистості викладача дають змогу проводити різні наукові дослідження, у яких виявляються педагогічні, психологічні, психолого-педагогічні, соціальні та інші особливості зазначеної діяльності. Ці дослідження знаходять своє відображення у побудові модельних характеристик, професіограм, у розробці вимог, норм і т.п. до професії викладача з фізичного виховання.

Теоретичний аналіз наукових робіт, присвячених діяльності викладача з фізичного виховання, дозволив зробити такий висновок. Суттєвим є те, що у модельних характеристиках діяльності викладача з фізичного виховання не достатньо розкрита психологічна сторона, зокрема, та її частина, яка здійснює регулятивну функцію [4]. У той же час, регулятивний компонент психіки є головним у здійснені діяльності. У цьому зв'язку, значний практичний і теоретичний науковий матеріал, який дає змогу повніше розкрити психологічну (регулятивну) складову діяльності викладача з фізичного виховання, дозволяють отримати дослідження концептуальної моделі спеціалістів цієї професії.

Метою нашого дослідження стало визначення компонентного складу концептуальної моделі діяльності викладача з фізичного виховання.

Згідно з існуючими науковими працями, в яких розглядаються концептуальні моделі (Ошанін Д.А., 1973; Галактіонов А.І., 1978; Суходольський Г.В., 1994; Ломов Б.Ф., 1991 та ін.), автори у поняття концептуальної моделі включають сукупність образів і уявлень людини про конкретну професійну діяльність, що дозволяє йому ефективно виконувати свою діяльність.

Незважаючи на велике значення такого психологічного феномена як концептуальна модель, цей напрямок у сфері наукових знань досі залишається маловивченим і його емпіричне дослідження пов'язане з певними труднощами.

З одного боку формування концептуальної моделі тривалий процес і проходить протягом навчання, а також усієї трудової діяльності [3]. Формування первинних і вторинних образів, що утворюють концептуальну модель, здійснюється у процесі відчуття, сприйняття зовнішньої інформації з активною взаємодією процесів пам'яті, мислення, уяви. Крім того, на формування концептуальної моделі мають вплив і багато інших чинників, таких як: інтелектуальний розвиток особистості, ціннісно-мотиваційна сфера і навіть

психічний стан, який був безпосередньо під час отримання зовнішньої інформації [2]. Все це відкладає свій відбиток на формування окремих образів, уявлень концептуальної моделі.

З іншого боку певні труднощі виникають у зв'язку з недостатньою розробленістю на сьогодні методичного апарату. Існуючі методики, хоч і дозволяють отримати достовірну інформацію, але вони не враховують всієї багатоманітності образів і уявлень, які утворюють концептуальну модель, що як наслідок, значно обмежує дане емпіричне дослідження.

Беручи до уваги викладене, з метою отримання більш повних наукових даних в дослідженні концептуальних моделей, ми пішли шляхом використання методики спрямованого асоціювання у модифікації відкритих запитань. Методика розроблена Ігнатенко М.С., 1993 і модифікована нами у відповідності зі специфікою діяльності викладача з фізичного виховання. Методика "Відкриті запитання" вміщує в себе 4 теми для вільного асоціювання, що стосуються основних складових професійної діяльності: цілі, предмета, засобів та результату. Респондентам були надані такі запитання:

1. Як Ви думаєте, до чого прагне викладач з фізичного виховання у процесі своєї діяльності? Чого бажає досягти?
2. Що перетворює, змінює викладач з фізичного виховання у процесі своєї діяльності? До чого прикладає свої трудові зусилля?
3. Який арсенал засобів, прийомів, ідей та ін. використовує викладач з фізичного виховання для реалізації мети?
4. Що можна вважати результатом діяльності викладача з фізичного виховання?

На виконання завдання надавалось 16 хвилин (по 4 хвилини на кожне запитання). Відповідаючи на запитання, респондентам доводилось актуалізувати у свідомості образи і уявлення, що мали відношення до окремих складових діяльності, і фіксувати їх як відповіді на спеціальних бланках. Для кількісно-якісного опрацювання даних ми використали метод контент-аналізу [1].

Дослідження проводилися на кафедрі фізичного виховання Технологічного університету Поділля і на факультеті фізичного виховання Хмельницького педагогічного інституту. У ньому взяли участь 40 викладачів з фізичного виховання з різним стажем роботи і рівнем кваліфікації.

Аналіз і опрацювання отриманих даних виконувалось в декілька етапів. На першому етапі відповіді обстежуваних фіксувались у всій різноманітності. В результаті ми отримали 64 види різних образів і уявлень діяльності. На наступному етапі обробки образи і уявлення були об'єднанні в образи значно вищого рівня. Усі приклади інтерпретації відповідей і способи їх об'єднання вносилися у спеціальну кодувальну таблицю, що в подальшому при аналізі відповідей, дозволяло інтерпретувати їх тільки одним визначеним способом. Крім того, та частина відповідей, що фіксувалась в поодинокій кількості і мала другорядне значення, була віднесена до групи невизначених. Разом з об'єднанням відповідей, всі узагальнення були поділенні на три блоки. У перший блок увійшли образи, які мали відношення до студента (в подальшому називаємо блок – "студент"). Другий блок склали образи, що мали відношення до самого себе, тобто до викладача (блок – "викладач"). Усі решта образів, які не увійшли у перші два блоки, а також

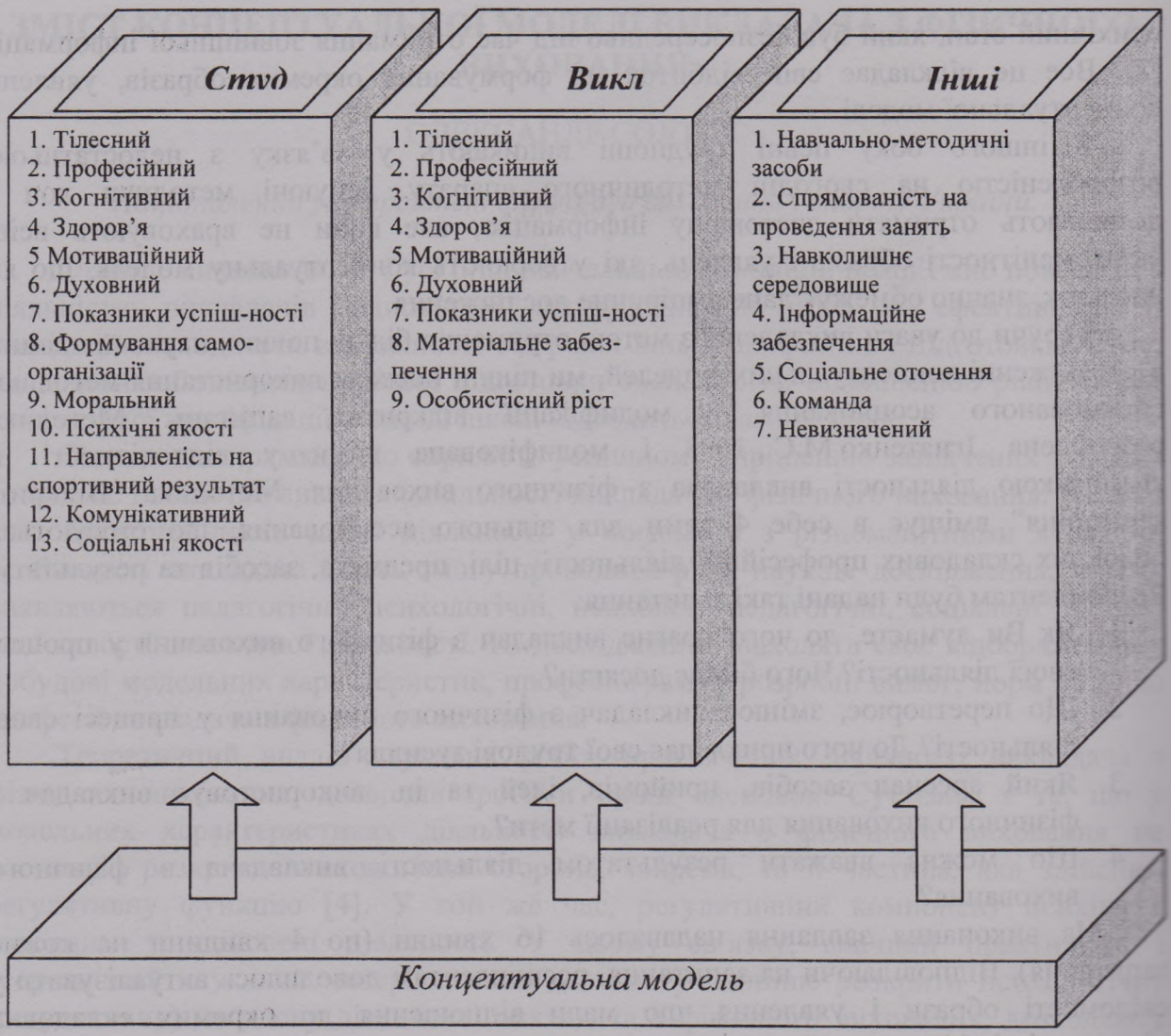

Рис.1. Складові концептуальної моделі діяльності викладача з фізичного виховання

невизначений образ утворили третій блок ("інші образи"). Зазначені три блоки склали змістовну основу, розробленої нами концептуальної моделі викладача з фізичного виховання (див. рис.1). Усі блоки моделі розташовані на одному рівні і знаходяться у тісній взаємодії один з одним.

Завдяки такому групуванню образів та провівши математичний аналіз ми отримали інформацію, що вказує на рівень представленості цих блоків у свідомості викладача з фізичного виховання.

Так, у блоці "студент" є поданий у свідомості тілесний образ, спрямованість на високий спортивний результат, образ здоров'я. Менш відображені образи: показники успішності, моральний, соціальні якості.

У блоці "викладач" найбільш представлений образ особистісного росту. Решта образів відзначені слабо, зокрема, найменше: тілесний, мотиваційний.

У третьому блоці найбільш відзначені образи: навчально-методичні засоби, навколишнє середовище. Слабо відзначені соціальне оточення і команда.

Крім того, в результаті порівняння цих блоків, були виявлені значні розбіжності між блоками "студент" та "викладач", які проявляються у різній кількості образів, що утворюють кожний блок, а також у їх середній вазі. Так, у блок "студент" увійшло 13 образів з середнім рівнем представництваі кожного 33 %. У порівнянні з "викладачем" – 9 – та 18,5 % відповідно.

Отримані дані, в результаті проведення нашого дослідження, дозволяють зробити важливий висновок. У процесі професійної діяльності у викладача з фізичного виховання формується його концептуальна модель, в якій значне місце посідають образи, що стосуються студентів та самого себе. Крім того, встановлено, що у викладачів бачення себе у професійній діяльності на багато нижче стосовно до бачення студента. Викладач намагається вчити студента, при цьому недостатньо звертає увагу на себе, як на суб'єкта педагогічної діяльності. Ця обставина, на наш погляд, у подальшому може стати перешкодою у напрямку підвищення ефективності їхньої професійної діяльності а також стримувати свій особистісний розвиток і потребує проведення більш глибокого аналізу тих причин, що її спричиняють.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Богомолова Н.Н., Стефаненко Т.Г. Контент-анализ: Спецпрактикум по социальной психологии. – М.; 1992. – 63 с.*
2. *Еникеев М.И. Общая и социальная психология: Учебник для вузов. – М.: Издательская группа НОРМА-ИНФРА·М, 1999. – 624 с.*
3. *Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. – М.: Наука, 1984, 444 с.*
4. *Солтик О.О. Аналіз моделей діяльності викладача фізичного виховання. Молода спортивна наука України: Збірник наукових статей з галузі фізичної культури та спорту. – Львів: ЛДІФК, 2001 – Вип. 5. – Том 1, - С.166-168.*

CONTENT OF THE CONCEPTUAL MODEL OF PHYSICAL EDUCATION LECTURER

OLEXANDER SOLTYK

National University of Physical Education and Sport of Ukraine.

In this article conceptual model of the activity of physical education lecturer is proposed, observed as psychical images which are joint in three bloks: "student", "lecturer" and "other images".

ДО ПРОБЛЕМИ МОДЕЛЮВАННЯ ОСНОВНИХ ПАРАМЕТРІВ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ СПЕЦІАЛІСТА З МЕНЕДЖМЕНТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

НАТАЛІЯ ТКАЧЕНКО

Національний університет фізичного виховання і спорту України

За сучасних умов серед факторів, без яких неможливо уявити реальність принципових змін у політиці, економіці та соціальному житті нашого суспільства, важливе місце посідає необхідність істотних змін у системі освіти [1, 3, 5].